	Národní referenční laboratoř	Strana	1
	Jednotné pracovní postupy – zkoušení krmiv 10271.1 – Stanovení obsahu vitamínu D metodou LC/MS	Vydání Revize	1 5

STANOVENÍ OBSAHU VITAMÍNU D METODOU LC/MS

1 Účel a rozsah

Tento postup specifikuje podmínky pro stanovení vitamínu D₃ v krmivech metodou LC/MS.

2 Princip

Zkušební vzorek se zmýdelní hydroxidem draselným a vitamín D₃ se extrahuje do hexanu. Extrakt se převede do methanolu a obsah vitamínu D₃ se stanoví metodou LC/MS.

Poznámka

1 *Vitamín D₃ je po chemické stránce 9,10-secocholesta-5,7,10(19)-trien-3-ol. Mezinárodní jednotka vitamínu D odpovídá aktivitě 0,025 µg vitamínu D.*

3 Chemikálie

Všechny chemikálie jsou čistoty p.a., pokud není uvedeno jinak.

- 1 Hexan.
- 2 Methanol, CH₃OH, pro LC/MS.
- 3 Ethanol, C₂H₅OH, pro HPLC.
- 4 Ethanol, denaturovaný hexanem 1%. Dodává se komerčně.
- 5 Ethanol, C₂H₅OH, vodný roztok 35%.

Příprava: Do 2000ml odměrné baňky se odměří 700 ml ethanolu (4) a doplní vodou (15) po značku.

- 6 Hydroxid draselný, KOH.
- 7 Hydroxid draselný, KOH, vodný roztok, c(KOH) = 600 g/l.
Příprava: Do kádinky se naváží 600 g KOH (6), rozpustí ve vodě (15). Po vytemperování se převede do 1000ml odměrné baňky a doplní vodou (15) po značku.
- 8 Sodná sůl kyseliny ethylendiaminotetraoctové (EDTA-Chelaton III).
- 9 Kyselina askorbová, C₆H₈O₆.
- 10 Hydrochinon pevný, C₆H₆O₂.
- 11 Síran sodný, Na₂SO₄, bezvodý.
- 12 Chlorid sodný, NaCl.

	Národní referenční laboratoř	Strana	2
	Jednotné pracovní postupy – zkoušení krmiv 10271.1 – Stanovení obsahu vitamínu D metodou LC/MS	Vydání	1
		Revize	5

- 13 Chlorid sodný, NaCl, nasycený roztok v roztoku ethanolu.
Příprava: Do 500ml konické baňky se přidá asi 300 ml ethanolu (5) a za stálého míchání se přidává chlorid sodný (12) po dobu, než se roztok nasytí (chlorid sodný se nerozpouští).
- 14 Indikátor fenolftalein, roztok 0,1%.
Příprava: 1 g fenolftaleinu se rozpustí v 80 ml ethanolu (4) a doplní ethanolem (4) do 100 ml. Takto připravený roztok se zředí desetkrát ethanolem (4).
- 15 Voda (deionizovaná nebo destilovaná).
- 16 Kyselina octová, CH₃COOH, pro LC/MS.
- 17 Mobilní fáze pro LC/MS I.
A: 0,1% roztok kyseliny octové ve vodě.
Příprava: Pipetuje se 1 ml kyseliny octové (16) do 1000 ml vody (15).
B: 0,1% roztok kyseliny octové v methanolu.
Příprava: Pipetuje se 1 ml kyseliny octové (16) do 1000 ml methanolu (2).
- 18 Vitamín D₃, cholecalciferol, standardní substance.
- 19 Zásobní roztok vitamínu D₃, c = 1 mg/ml.
Příprava: Do 50ml odměrné baňky se naváží 50 mg vitamínu D₃ (18), rozpustí v ethanolu (3) a doplní ethanolem (3) po značku.
- 20 Pracovní roztok 1 (c = 10 µg vitamínu D₃/ml).
Příprava: Do 100ml odměrné baňky se pipetuje 1 ml zásobního roztoku vitamínu D₃ (19) a doplní methanolem (2) po značku.
- 21 Pracovní roztok 2 (c = 1 µg vitamínu D₃/ml).
Příprava: Do 50ml odměrné baňky se pipetuje 5 ml pracovního roztoku 1 (20) a doplní methanolem (2) po značku.
- 22 Kyselina mravenčí, HCOOH, pro LC/MS.
- 23 Mravenčan amonný, HCOONH₄, vodný roztok, c(HCOONH₄) = 1 mol/l.
- 24 Mobilní fáze pro LC/MS II.
A: 0,1% roztok kyseliny mravenčí ve vodě.
Příprava: Pipetuje se 1 ml kyseliny mravenčí (22) do 1000 ml vody (15).
B: 0,1% roztok kyseliny mravenčí a 1mM roztok mravenčanu amonného v methanolu.
Příprava: Pipetuje se 1 ml kyseliny mravenčí (22) a 1 ml mravenčanu amonného (23) do 1000 ml methanolu (2).

	Národní referenční laboratoř	Strana	3
	Jednotné pracovní postupy – zkoušení krmiv 10271.1 – Stanovení obsahu vitamínu D metodou LC/MS	Vydání	1
		Revize	5

- 25 Kalibrační roztoky vitamínu D₃, c = (2,5; 10; 50; 250) ng/ml.
Příprava: Do vialek se pipetuje (2,5; 10; 50; 250) µl pracovního roztoku 2 (21) a doplní se do 1 ml methanolem (2).
- 26 Vnitřní standard (IS): Deuterovaný vitamín D₃(6,19,19-d₃).
- 27 Kyselina askorbová, C₆H₈O₆, 20% vodný roztok.
Příprava: do 100 ml odměrné baňky se odváží 20 g kyseliny askorbové (9), přidá se 50 ml vody (15) a kyselina askorbová se rozpustí. Poté se doplní vodou po rysku. Roztok se připravuje denně čerstvý.

4 Přístroje a pomůcky

- 1 Analytické váhy s přesností 0,01 mg.
- 2 Kapalinový chromatograf s hmotnostním detektorem.
- 3 Ultrazvuková lázeň.
- 4 Zařízení pro výrobu deionizované vody.
- 5 Rotační třepačka
- 6 Koncentrátor vzorků, např. Termovap.
- 7 Vakuová rotační odparka.
- 8 Laboratorní odstředivka
- 9 Kolonky SPE, např. Chromabond (Machery Nagel)

5 Postup

5.1 Příprava vzorku

Vzorek se mele na částice o velikosti 1,0 mm a menší. Vzorek se upravuje těsně před zmýdlením a dalším zpracováním, aby se zabránilo ztrátám vitamínu D₃.

Poznámka

- 2 *Roztoky vitamínu D₃ se musejí chránit před přímým slunečním světlem a UV světlem. Chrání se hliníkovou folií nebo se uchovávají ve skle nebo v jiném materiálu, který nepropouští UV záření. Roztoky jsou citlivé na oxidační a kyselé látky.*

5.2 Zmýdlení vzorku

5.2.1 Zmýdlení vzorku premixu a minerálního krmiva

Do 500ml plastové lahve se naváží (1 – 30) g vzorku premixu nebo minerálního krmiva v závislosti na deklarovaném obsahu vitamínu D₃ a přidá se 110 ml ethanolu (4). Postupně se přidá 500 mg EDTA (8), 750 mg kyseliny askorbové (9), 500 mg pevného hydrochinonu (10) a doplní se na objem 150 ml roztokem hydroxidu draselného (7). Baňka se uzavře plastovou zátkou, upevní do rotační třepačky a zmýdľuje se po dobu 14 h až 16 h při laboratorní teplotě.

	Národní referenční laboratoř	Strana	4
	Jednotné pracovní postupy – zkoušení krmiv	Vydání	1
	10271.1 – Stanovení obsahu vitamínu D metodou LC/MS	Revize	5

5.2.2 Zmýdelnění vzorku krmné směsi

Do 500ml plastové lahve se naváží 40 g vzorku a přidá se 160 ml ethanolu (4). Postupně se přidá 500 mg EDTA (8), 750 mg kyseliny askorbové (9), 500 mg pevného hydrochinonu (10) a doplní se na objem 200 ml roztokem hydroxidu draselného (7). Baňka se uzavře plastovou zátkou, upevní do rotační třepačky a zmýdelňuje se po dobu 14 h až 16 h při laboratorní teplotě.

Poznámka

3

Při přípravě krmných směsí s vyšším obsahem tuku (např. mléčné krmné směsi, krmné směsi pro psy) je potřeba zajistit úplné zmýdelnění, a proto volíme nižší navážku.

5.3 Extrakce

Postup A – Extrakce kapalina – kapalina

Do 250ml dělicí nálevky se přidá 30 ml nasyceného roztoku chloridu sodného (13), 30 ml vody (15) a 50 ml zmýdelněného roztoku. Do dělicí nálevky se zmýdelněný roztok převede tak, aby pevný podíl zůstal v baňce. Přidá se 60 ml hexanu (1). Dělicí nálevka se uzavře a 1 min se třepe manuálně. Obě fáze se nechají asi 2 min až 5 min v klidu rozdělit. Při špatném dělení obou fází se může do dělicí nálevky přidat asi 5 ml ethanolu (5) k rozrušení vzniklé emulze. Extrakce vodné fáze s hexanem se opakuje ještě dvakrát tak, že se vodná fáze extrahuje 60 ml hexanu (1), přičemž po rozdělení fází se hexanové extrakty spojují v 250ml dělicí nálevce. K oplachování zátky dělicí nálevky se používá ethanol (5). Spojené extrakty se propláchnou 100 ml vody (15), přičemž se dělicí nálevkou otáčí tak, aby nedocházelo k tvorbě emulze. Potom se extrakt propláchne dvakrát 100 ml vody (15), přičemž se dělicí nálevkou vždy krátce krouží tak dlouho, až má promývací voda neutrální reakci, tj. po přidání roztoku fenolftaleinu (14) zůstává roztok bezbarvý. Extrakt se filtruje do 200ml odměrné baňky přes suchý skládaný papírový filtr s vrstvou síranu sodného (11). Nálevka i filtr se propláchnou 20 ml hexanu (1) a odměrná baňka se doplní hexanem (1) po značku a promíchá.

Postup B – Extrakce na pevné fázi

Odpipetuje se 40 ml zmýdelněného roztoku do 50 ml odměrné baňky a doplní se roztokem kyseliny askorbové (27) po značku. Po pořádném promíchání eventuálně vzniklé emulze se pipetuje 15 ml na SPE kolonku. Po 15 min se zakotvená fáze vymyje hexanem (1). Eluát se jímá do 50ml nebo 100ml odměrné baňky a doplní se hexanem po značku. Pokud se ve vzorku očekává vysoký obsah vitamínu A a E, je nezbytné ověřit, že vitamíny byly z SPE kolonky zcela vymyty a v případě pozitivního nálezu zajistit eluci veškerých vitamínů.

5.4 Příprava vzorku pro LC/MS analýzu

Získaný hexanový extrakt (HE) vzorku se podle objemu odpaří pod proudem dusíku při teplotě 40 °C nebo pomocí rotační vakuové odparky. V závislosti na množství deklarované hodnoty vitamínu D₃ se vzorek zředí nebo zkoncentruje do methanolu (2). Před odpařením je

	Národní referenční laboratoř	Strana	5
	Jednotné pracovní postupy – zkoušení krmiv 10271.1 – Stanovení obsahu vitamínu D metodou LC/MS	Vydání	1
		Revize	5

možno ke vzorku přidat vnitřní standard. Vzorek se protřepe a nechá nejméně 1 min v ultrazvukové lázni. Příklady přípravy vzorku jsou uvedeny v tabulce 1.

Tabulka 1. Příklady přípravy vzorku pro stanovení vitamínu D₃ metodou LC/MS.

Materiál	Deklarovaná hodnota (m.j./kg)	Navážka (g)	Ředění/zkoncentrování
Premix	300 000	5	3 ml HE → 9 ml CH ₃ OH
Minerální krmivo	20 000	15	2 ml HE → 4 ml CH ₃ OH
Kompletní krmná směs	2 000	40	10 ml HE → 2 ml CH ₃ OH

5.5 Stanovení metodou LC/MS

Pro vlastní stanovení se použije metoda ultraúčinné kapalinové chromatografie (UPLC) s hmotnostně spektrometrickou detekcí v módu sledování vícenásobných přechodů (MRM). Příklady podmínek měření kalibračních roztoků i vzorků jsou uvedeny v tabulkách 2 a 3.

Tabulka 2. Příklad nastavení přístroje (TQ XEVO, Waters) pro měření vzorků minerálního krmiva a premixů.

Kolona	BEH C18 50 mm × 2,1 mm, 1,7 μm
Mobilní fáze I	A: 0,1% roztok kyseliny octové ve vodě B: 0,1% roztok kyseliny octové v methanolu, gradientová eluce
Průtok	0,65 ml/min
Teplota kolony	40 °C
Objem nástřiku	7,5 μl
Detektor	Hmotnostní detektor TQ XEVO
MS podmínky	Iontový zdroj: ESI, záznam iontů v pozitivním módu
MS/MS přechody	Vitamin D ₃ : m/z 385,4 → m/z 367,3; m/z 385,4 → m/z 259,3 IS: m/z 388,4 → m/z 247,1; m/z 388,4 → m/z 370,2

	Národní referenční laboratoř	Strana	6
	Jednotné pracovní postupy – zkoušení krmiv 10271.1 – Stanovení obsahu vitamínu D metodou LC/MS	Vydání	1
		Revize	5

Tabulka 3. Příklad nastavení přístroje (TQ XEVO, Waters) pro měření vzorků premixů, minerálního krmiva a krmné směsi.

Kolona	BEH C18 50 mm × 2,1 mm, 1,7 μm
Mobilní fáze II	A: 0,1% roztok kyseliny mravenčí ve vodě B: 0,1% roztok kyseliny mravenčí a 1mM roztok mravenčanu amonného v methanolu, gradientová eluce
Průtok	0,40 ml/min
Teplota kolony	40 °C
Objem nástřiku	2,5 μl
Detektor	Hmotnostní detektor TQ XEVO
MS podmínky	Iontový zdroj: ESI, záznam iontů v pozitivním módu
MS/MS přechody	Vitamín D ₃ : m/z 385,4 → m/z 259,3; m/z 385,4 → m/z 247,4 IS: m/z 388,4 → m/z 247,1; m/z 388,4 → m/z 370,2

6 Výpočet a vyjádření výsledků

Koncentrace vitamínu D₃ v extraktu se vypočte z rovnice kalibrační křivky, sestavené z odezev vitamínu D₃, získaných proměřením kalibračních roztoků. Obsah vitamínu D₃ ve vzorku se vypočítá podle vztahu:

Postup A – Extrakce kapalina - kapalina

$$X = \frac{c \times V \times E}{m \times A} \times \frac{1}{B} \times F$$

kde

- X* je obsah vitamínu D₃ vyjádřený v mezinárodních jednotkách na kilogram (m.j./kg),
- c* koncentrace vypočtená z kalibrační křivky (ng/ml),
- V* celkový objem roztoku použitý na zmýdelnění (ml),
- E* objem extraktu po extrakci hexanem (ml),
- m* navážka vzorku (g),
- A* objem zmýdelněného roztoku použitý na extrakci hexanem (ml),
- B* hmotnost vitamínu D₃ v jedné mezinárodní jednotce (0,025μg),
- F* zkoncentrování (např. 5 ml HE na 1 ml CH₃OH; F = 0,2); ředění (např. 1 ml HE na 5 ml CH₃OH; F = 5).

 Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský	Národní referenční laboratoř	Strana	7
	Jednotné pracovní postupy – zkoušení krmiv 10271.1 – Stanovení obsahu vitamínu D metodou LC/MS	Vydání	1
		Revize	5

Postup B – Extrakce na tuhou fázi

$$X = \frac{c \times V \times E}{m \times A} \times \frac{1}{B} \times F \times N$$

kde

- X* je obsah vitamínu D₃ vyjádřený v mezinárodních jednotkách na kilogram (m.j./kg),
c koncentrace vypočtená z kalibrační křivky (ng/ml),
V celkový objem roztoku použitý na zmýdelnění (ml),
E objem extraktu po extrakci hexanem (ml),
m navážka vzorku (g),
A objem zmýdelněného roztoku použitý na extrakci hexanem (ml),
B hmotnost vitamínu D₃ v jedné mezinárodní jednotce (0,025µg),
F zkoncentrování (např. 5 ml HE na 1 ml CH₃OH; F = 0,2); ředění (např. 1 ml HE na 5 ml CH₃OH; F = 5).
N faktor 3,333 při použití fixních hodnot v postupu 5.3.B
Fixní hodnoty jsou:
50 - celkový objem zmýdelněného extraktu s roztokem kyseliny askorbové
15 - objem extraktu dávkovaného na kolonku SPE

Poznámka

- 4 *Pro kvantifikaci obsahu vitamínu D₃ lze využít metodu standardního přídatku a metodu vnitřního standardu.*

7 Literatura

- 1 ČSN EN 12821 Potraviny – Stanovení vitamínu D metodou vysokoúčinné kapalinové chromatografie – Stanovení cholekalciferolu (D₃) nebo ergokalciferolu (D₂).